

september 2023
Philippe van der Grinten
Provinos

ボカシ

Bokashi in de kleine kringloop

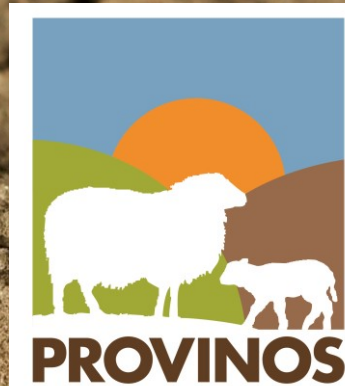
“What about Soil?” - HAS

Vandaag

- ✓ Even voorstellen
- ✓ Waarom de kleine kringloop?
- ✓ Waarom bokashi?
- ✓ Koolstof
- ✓ de Praktijk
- ✓ Vragen & Opmerkingen

Even voorstellen:

Philippe van der Grinten
Provinos

Bokashi & .....

- ✓ Circulaire Economie / Terreinbeheer
- ✓ Kringlooplandbouw / NIL
- ✓ Koolstofkringloop

Kringlooplandbouw:

minder input van buiten

1. Minder kunstmest / minder gewasbescherming
2. Minder krachtvoer

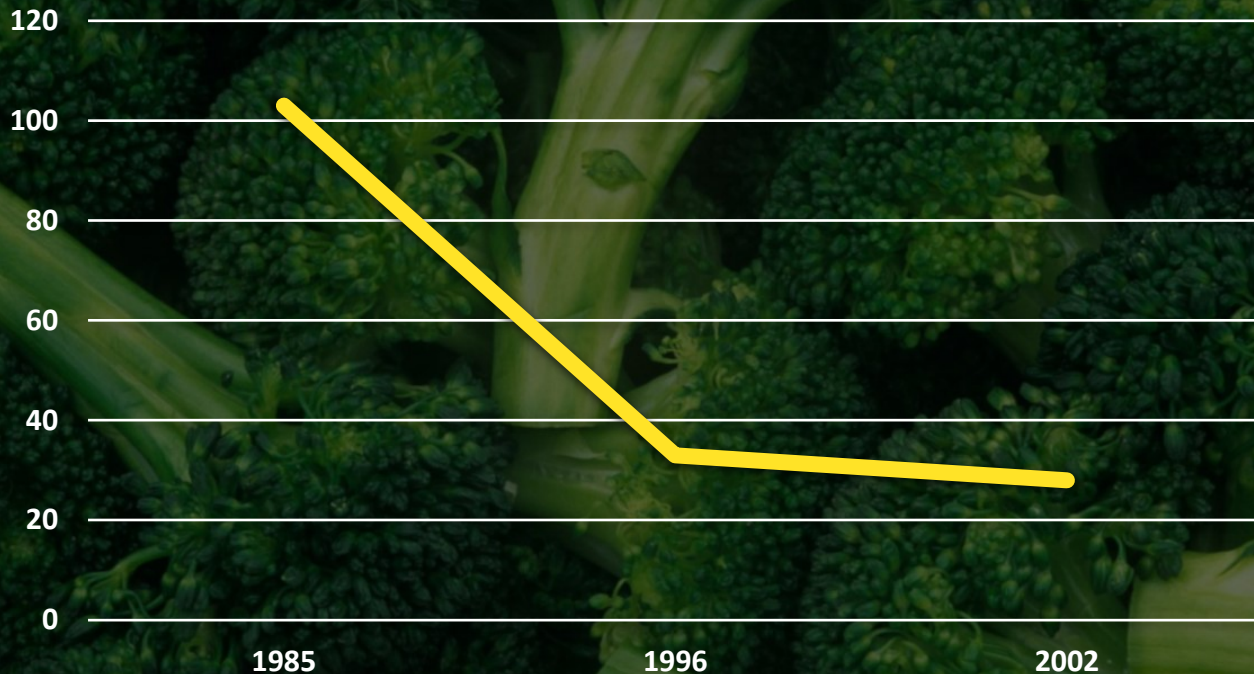
3. Meer aandacht voor de bodem

4. Bij voorkeur geen drijfmest
5. Dierenwelzijn vanuit het dier
6. Meer regionaal

Voedsel kwaliteit

Broccoli Calcium

mg per 100 grams of product

Source: 1985 Ciba-Geigy (Swiss) & 1996 en 2002 Sanatorium Oberthal, Karlsruhe.

Bodembeheer

?? veen / klei / zand / löss ??

- 1 Organische Stof (OS)
- 2 Bodemchemie (incl. pH)
- 3 Beworteling en gewas groei
- 4 Bodemleven / microbioom
- 5 Structuur / voorkom verdichting
- 6 Waterhuishouding

Opbouw OS in de bodem

- ✓ NKG / ondiep ploegen
- ✓ Wisselteelt / gewas rotatie / grasland
- ✓ **Bokashi** en/of Compost
- ✓ Gewas resten achterlaten
- ✓ Groenbemester
- ✓ Organische mest / stalmest

ボカシ

Bokashi

Tanso

炭素

Koolstof

Wat is Organische Stof (OS) ?

Alles wat leeft of heeft geleefd

C

Koolstof

H

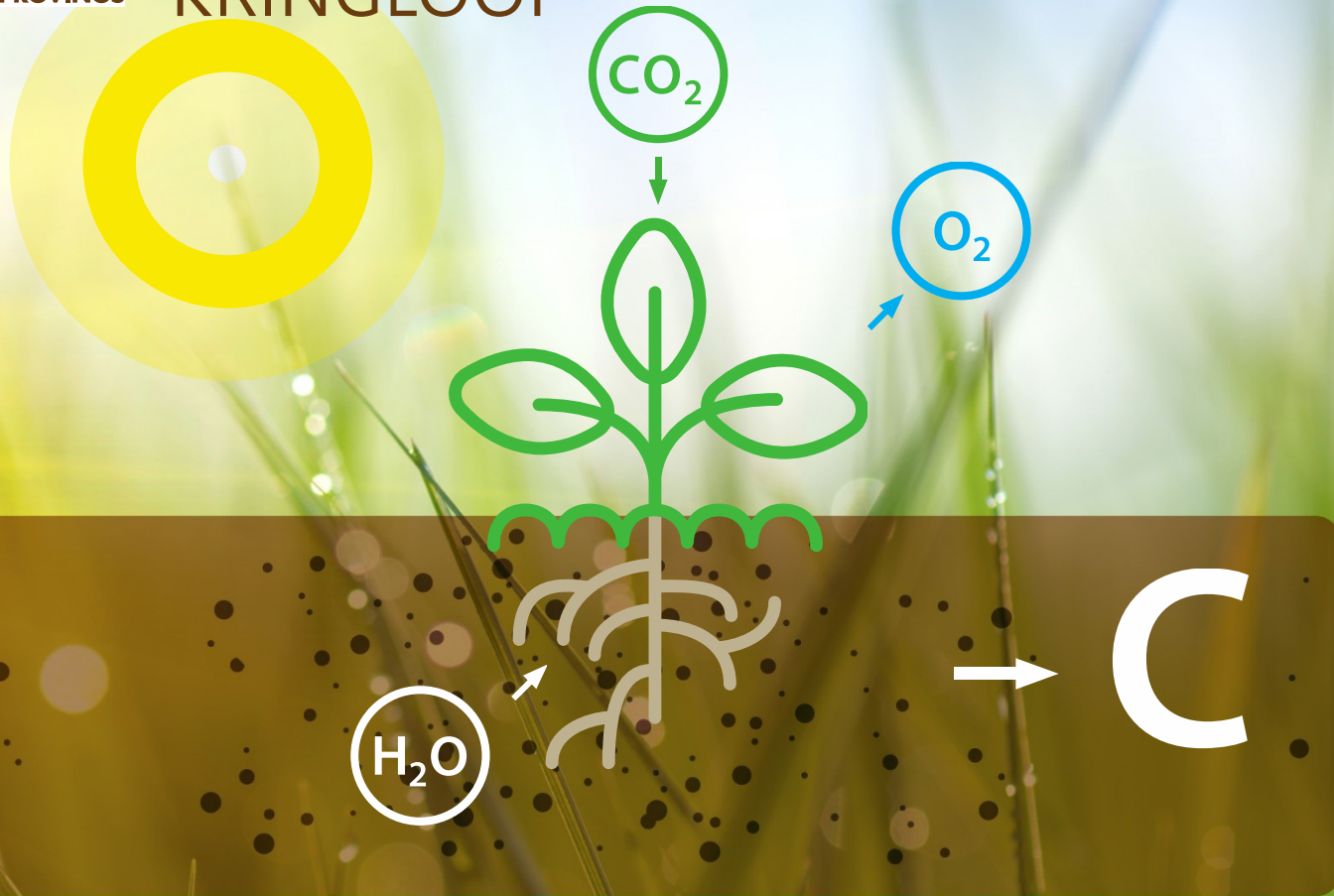
Waterstof

O

Zuurstof

KRINGLOOP

Groen verwerking

verbranden

vergisten

composteren

Groen verwerking

groenverwerking

fermenteren

BOKASHI

AS

SLURRY

COMPOST

gras of compost?

bokashi of compost?

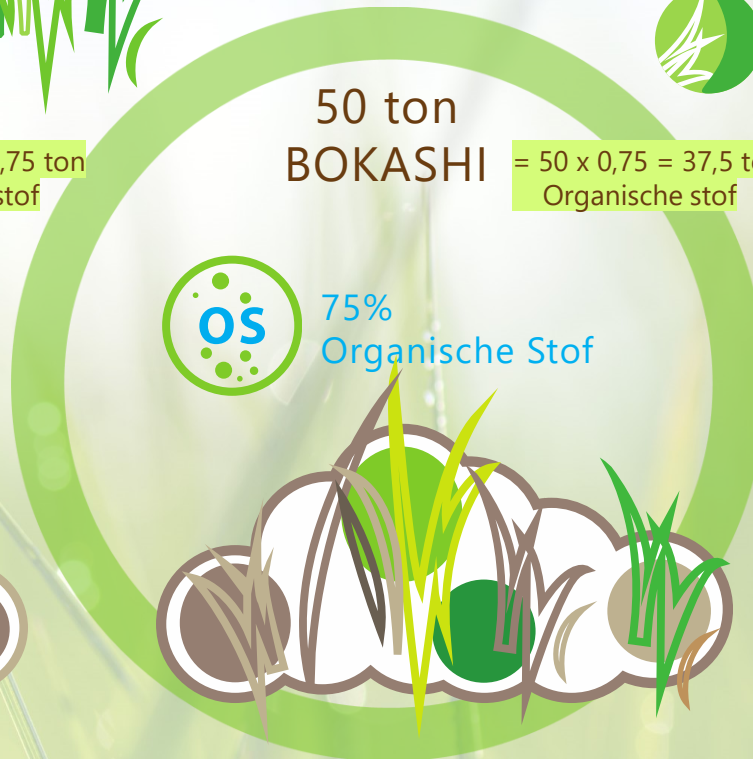

50 ton
GRAS

25 ton
COMPOST = $25 \times 0,15 = 3,75$ ton
Organische stof

50 ton
BOKASHI = $50 \times 0,75 = 37,5$ ton
Organische stof

Bokashi:

± 100% teruggave aan de bodem

fermentatie vs. compostering

- zonder zuurstof
- < 40 °C
- rijping
- behoud energie (> koolstof)
- nagenoeg geen CO₂- uitstoot
- voedingsstoffen komen vrij
- stikstof blijft zitten
- met zuurstof
- tot 60-70 °C
- verbranding
- energieverlies (< koolstof)
- veel CO₂-uitstoot
- (± 2/3 deel)
- schadelijke stoffen (methaan, ammoniak)
- stikstof verlies

Het recept:

- 10-12 kg zeeschelpen per ton
- 10-12 kg kleinmineralen /ton
- 2-3 liter EM/Microferm /ton

(± €12-13 per ton)

Bokashi -Voordelen

- ✓ Veel minder Koolstof-verlies
- ✓ Makkelijker, ook kleinschalig
- ✓ Minder impact op de omgeving
- ✓ Kan ook in 't veld / kopakker

Bokashi -Aandachtspunten

- ✓ Zwerfvuil
- ✓ Ongewenste exoten
- ✓ Zware metalen
- ✓ Onkruidzaden (vocht!)

Bokashi – Kleine Kringloop 1

Partners:

- ✓ Boer
- ✓ Waterschap
- ✓ Gemeente
- ✓ TBO's
- ✓ Aannemer
- ✓ Loonwerker

Afspraken / Samenwerking = Borging

Bokashi – Kleine Kringloop 2

Voorwaarden / uitgangspunten:

- ✓ Lokaal & relatief kleinschalig
- ✓ **Niet commercieel**
- ✓ Meerdere deelnemende boeren
- ✓ Bokashi bij de boer & voor de boer
- ✓ Betrokken bij opzet en zelf uitrijden
- ✓ Geen productie voor derden

Afspraken / Samenwerking = Borging

Bokashi – Regelgeving

- ✓ Wet- & Regelgeving (incl. Omgevingsdienst)
- ✓ Kosten & Opbrengsten
- ✓ Vergoeding voor ecosysteem diensten

CONCLUSIE

Vragen?

- ✓ Factsheet Bokashi 1.0
- ✓ Folder Provinos Bokashi

- ✓ Doelstellingen van

Overheid & Maatschappij

Koolstofopslag / Kringlooplandbouw
Biodiversiteit / Klimaatadaptatie etc.

A close-up photograph of a person's hands, wearing a light blue shirt, holding a small green seedling with several leaves growing out of a mound of dark, rich soil. The hands are positioned in the center of the frame, with the soil and plant being the focal point. The background is dark and out of focus.

Bokashi:

voor een gezonde bodem
onder een gezonde samenleving

